ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Michala Mazance a soudců JUDr. Marie Žiškové a JUDr. Josefa Baxy v právní věci **žalobce V. D. N.,** zastoupeného Mgr. Darinou Kučerovou, advokátkou v Děčíně, Masarykovo nám. 193/20, 405 01 Děčín I, proti **žalovanému Ministerstvu vnitra,** poštovní schránka 21/OAM, 170 34 Praha 7, proti rozhodnutí ze dne 12. 7. 2002, čj. OAM-3173/VL-19-05-2002, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 29. 10. 2003, čj. 36 Az 336/2003-29

takto:

Usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 29. 10. 2003, čj. 36 Az 336/2003-29, se zrušuje a věc se vrací krajskému soudu k dalšímu řízení.

Odůvodnění:

Žalobou napadeným rozhodnutím žalovaný zamítl žádost žalobce o azyl jako zjevně nedůvodnou podle § 16 odst. 1 písm. g) zákona č. 325/1999 Sb., o azylu. Současně rozhodl, že se žalobci neuděluje azyl podle § 13 odst. 1 a 2 a § 14 zákona o azylu a že se na žalobce nevztahuje překážka vycestování podle § 91 tohoto zákona. Žalobce proti tomuto rozhodnutí podal včas opravný prostředek k Vrchnímu soudu v Praze.

Vrchní soud o opravném prostředku nerozhodl do 31. 12. 2002. Věc podle ustanovení čl. II zákona č. 519/2002 Sb. proto převzal Krajský soud v Brně k dokončení řízení podle ustanovení části třetí hlavy druhé dílu prvního soudního řádu správního (§ 129 odst. 2 s. ř. s.).

Krajský soud v Brně usnesením ze dne 29. 10. 2003, čj. 36 Az 336/2003-29, řízení o žalobě zastavil podle ustanovení § 47 písm. c) s. ř. s. ve spojení s § 33 zákona o azylu. V odůvodnění uvedl, že žalobce byl v době podání opravného prostředku hlášen k pobytu v P. s. Z.; na tuto adresu krajský soud doručoval písemnost, která se dne 5. 5. 2003 nepřevzatá vrátila. P. s. Z. poté na dotaz krajského soudu k pobytu žalobce sdělilo, že žalobce se dne 5. 6. 2003 vrátil z povoleného opuštění střediska,

dne 6. 7. 2003 se však již nevrátil a proto byl dne 8. 7. 2003 odepsán z evidence pobytového střediska. Při posledním opuštění střediska žalobce uvedl nedostatečnou adresu „F. L. 18“; ani na tuto adresu se soudu písemnost nepodařilo doručit.

Usnesení krajského soudu žalobce (dále též „stěžovatel“) napadl kasační stížností, v níž uvedl, že s rozhodnutím nesouhlasí a žádá, aby Nejvyšší správní soud rozhodnutí přezkoumal z hlediska jeho zákonnosti; uplatnil tedy důvod § 103 odst. 1 písm. e) s. ř. s. Dne 5. 1. 2003 žalobce udělil plnou moc advokátce, která jeho kasační stížnost dne 6. 1. 2004 doplnila. Uplatněný stížní důvod rozvedla v tom smyslu, že soud – nebylo-li možné zjistit místo pobytu žalobce – mu jako osobě neznámého pobytu měl ustanovit opatrovníka (§ 29 odst. 3 o. s. ř. ve spojení s § 64 s. ř. s.). Vedle toho uvedla, že stěžovatel je registrován na adrese R. 92, Š., kam mu žádná pošta doručována nebyla.

Kasační stížnost je důvodná.

Ke včasnosti kasační stížnosti Nejvyšší správní soud uvážil: stížností napadené usnesení o zastavení řízení bylo vydáno dne 29. 10. 2003. Usnesením ze dne 12. 11. 2003 pak krajský soud žalobci proto toto řízení ustanovil opatrovnici B. S., vedoucí kanceláře Krajského soudu v Brně a usnesení o tom nabylo právní moci dne 3. 12. 2003. Samotné usnesení o zastavení řízení však opatrovnici doručeno nebylo, neboť stěžovatel se dne 15. 12. 2003 osobně dostavil ke Krajskému soudu v Brně a usnesení o zastavení řízení převzal. Takto vzniklá situace založila pochybnost, zda je řízení před dotčeným krajským soudem vůbec skončeno: soudem pravomocně ustanovený opatrovník usnesení o zastavení řízení neobdržel, a je tu k řešení otázka, zda vůbec začala běžet lhůta pro podání kasační stížnosti.

Právní názor na řešení této otázky již Nejvyšší správní soud dříve vyjádřil v rozhodnutí (dosud nepublikovaném) v jiné věci ze dne 26. 2. 2004, čj. 4 Azs 12/2004-61; vyložil tu, že institut opatrovníka ustanoveného podle § 29 odst. 3 o. s. ř. má své opodstatnění pouze jen potud, existují-li reálně skutečnosti, pro které byl opatrovník ustanoven. Změní-li se situace a odpadne-li důvod pro ustanovení opatrovníka, opatrovníkova funkce zaniká, aniž by bylo třeba usnesení o ustanovení opatrovníka formálně zrušit, a soud nadále jedná s účastníkem řízení. Není proto chybou, jestliže usnesení o zastavení řízení nebylo doručeno ustanovené opatrovnici, ale bylo předáno samotnému stěžovateli.

Stěžovatel napadené rozhodnutí osobně převzal dne 15. 12. 2003; lhůta k podání kasační stížnosti začala běžet den následující, tj. dne 16. 12. 2003, a skončila uplynutím dne, který se svým označením shoduje s dnem, který určil počátek lhůty, tj. dne 29. 12. 2003. Předal-li stěžovatel kasační stížnost poštovní přepravě dne 29. 12. 2003, byla kasační stížnost podána včas (§ 40 odst. 4 a 106 odst. 2 s. ř. s.).

Další zákonnou podmínkou je uvedení zákonného důvodu, pro který je kasační stížnost podána; kasační stížnost je totiž nepřípustná, je-li podána z jiného důvodu než pojmenovaného v ustanovení § 103 s. ř. s. Ve lhůtě pro podání kasační stížností stěžovatel – byť jednoduchým způsobem – namítl nezákonnost napadeného rozhodnutí, které dostatečně označil datem jeho vydání a jeho spisovou značkou.

Nejvyšší správní soud tedy neměl pochybnosti o tom, že stěžovatel uplatnil stížní důvod § 103 odst. 1 písm. e) s. ř. s., tj. nezákonnost rozhodnutí o zastavení řízení. Tím je vymezen rozsah přezkoumání napadeného rozhodnutí. V doplnění kasační stížnosti, které soudu dodatečně zaslala zvolená advokátka, se již stěžovatel pohyboval ve vymezeném rozsahu a formulovaný stížní bod pouze upřesňoval.

Nejvyšší správní soud tedy po formální stránce kasační stížnost považuje za včasnou, přípustnou a dostatečně odůvodněnou. Ohledně věci samé usoudil:

Podle ustanovení § 33 zákona o azylu soud zastaví řízení o žalobě proti správnímu rozhodnutí v azylové věci, jestliže nelze zjistit místo pobytu žadatele o udělení azylu a tato skutečnost brání nejméně po dobu 90 dnů rozhodnutí ve věci. Soud, má-li aplikovat citované ustanovení, musí nejprve vynaložit potřebné úsilí k zjištění místa pobytu žalobce.

Krajský soud se dotazoval jak Ředitelství služby cizinecké a pohraniční policie, tak Ministerstva vnitra. Policie ČR soudu v přípise ze dne 18. 6. 2003 sdělila, že poslední známá adresa stěžovatele je v P. s. Z. Pracovnice tohoto střediska dne 23. 7. 2003 soudu oznámila, že stěžovatel ve středisku od 6. 7. 2003 nepobývá, a při opuštění střediska nahlásil, že bude pobývat na adrese „F. L. 18, Ch.“. I z této adresy se zásilka soudu vrátila, neboť uvedená adresa nebyla dostatečná. Krajský soud tak vyčerpal všechny dostupné prostředky k tomu, aby zjistil, kde se stěžovatel zdržoval.

Současně uplynula i požadovaná devadesátidenní lhůta, po níž bránila nezvěstnost stěžovatele rozhodnutí ve věci. Poslední úkon, který stěžovatel vůči soudu učinil, bylo podání opravného prostředku dne 22. 7. 2002. Do vydání napadeného usnesení krajského soudu dne 29. 10. 2003 uplynulo více než 90 dní. Rozhodnutí ve věci bránil fakt, že se stěžovateli nepodařilo doručit písemnost soudu obsahující poučení o složení senátu a výzvu k vyjádření se k tomu, zda stěžovatel souhlasí s tím, aby soud o věci rozhodl bez nařízení jednání. V projednávané věci tedy byly naplněny podmínky k tomu, aby krajský soud zastavil řízení podle § 33 zákona o azylu.

Vedle toho se však soud ještě před zastavením řízení musel vypořádat se skutečností, že se nepřítomný žalobce nemůže řízení před soudem účastnit, uplatňovat práva a vykonávat povinnosti účastníka řízení. Skutečnost, že navrhovatel může být neznámého pobytu, soudní řád správní (upravující mj. postup soudů, účastníků řízení a dalších osob ve správním soudnictví) předvídá; v ustanovení § 48 odst. 2 písm. c) s. ř. s. např. stanoví, že v takovém případě předseda senátu může řízení usnesením přerušit.

Otázku zastoupení účastníka řízení, jehož pobyt není znám, však soudní řád správní výslovně neřeší. Soudní řád správní však v situacích, kdy nestanoví jinak, počítá s přiměřeným použitím prvé a třetí části občanského soudního řádu (§ 64 s. ř. s.), tedy stanoví pravidlo pro postup soudu v případech, kdy sám neobsahuje příslušnou právní úpravu.

Podle § 29 odst. 3 o. s. ř. pokud soud neučiní jiná opatření, může předseda senátu ustanovit opatrovníka mj. účastníku, jehož pobyt není znám. Nepřítomný účastník řízení s neznámým pobytem sice nepozbyl procesní způsobilost, nicméně nemůže se řízení účastnit a uplatňovat v něm svá práva. I takovému účastníkovi – byť si svoji situaci mohl způsobit sám – musí být zajištěna ochrana jeho zájmů i základních práv. Opatrovník, který se zástupcem účastníka řízení stává na podkladě rozhodnutí soudu, má stejné postavení jako zástupce na základě plné moci, je např. oprávněn studovat spis, podávat vyjádření, přijímat za účastníka řízení písemnosti. V režimu ustanovení § 33 zákona o azylu, tj. za situace, kdy soud po vynaložení veškerého možného úsilí nezjistil místo pobytu žalobce a z tohoto důvodu nemohl po dobu 90 dnů o věci rozhodnout, sice opatrovník nemůže dosáhnout meritorního projednání věci, je ho však i přesto třeba k hájení procesních práv nepřítomného účastníka řízení (jeho úkolem by např. bylo namítat nedostatečnou aktivitu soudu při zjišťování místa pobytu). Jestliže by soud neustanovil opatrovníka nepřítomnému účastníkovi v situaci, kdy pro to byly dány všechny zákonné předpoklady, jednalo by se o vadu řízení před soudem.

Krajský soud v projednávané věci žalobci sice opatrovníka ustanovil, ale až dva týdny poté, co při ústním jednání vyhlásil usnesení o zastavení řízení. Tento úkon byl už jen zcela formálním postupem, který nemohl vadu řízení před krajským soudem zhojit.

Nejvyšší správní soud proto napadené usnesení krajského soudu zrušil, neboť zjištěná vada řízení mohla mít vliv na zákonnost konečného rozhodnutí krajského soudu o zastavení řízení (§ 110 odst. 1 s. ř. s.). Krajský soud v novém rozhodnutí rozhodne i o nákladech řízení o kasační stížnosti (§ 110 odst. 2 s. ř. s.).

Poučení: Proti tomuto rozhodnutí nejsou opravné prostředky přípustné.

V Brně 22. září 2004

JUDr. Michal Mazanec
předseda senátu